

2011

İmparatorluk, Propaganda ve Süper Kahraman

İkinci Dünya Savaşı'nda İngiliz ve Amerikan
Çizgi Romanı

Sunuş

Bu çalışma, kültürel olarak git gide önem kazanan, ciddi bir araştırma dalı olarak hem sosyologlar, hem de edebiyatçılar tarafından tanınmaya başlayan “çizgi roman” sanatının, İkinci Dünya Savaşı ile etkileşimlerini konu almaktadır.

Çizgi romanlar, kültürel ve coğrafi alanlara göre sınıflandırılan eserlerdir. Çalışmanın başlığından da anlaşılacağı gibi, yoğunlaşacağımız çizgi roman “ekolleri” İngiliz ve Amerikan çizgi romanları olacaktır.

Çalışmanın konusu olarak İngiliz ve Amerikan çizgi romanlarının seçilmesinin iki temel nedeni bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, II. Dünya Savaşı yıllarında en çok çizgi roman üretilen (ve tüketilen) ülkelerin İngiltere ve Amerika olmasıdır. Dolayısıyla, ancak bu ülkeler incelendiğinde, II. Dünya Savaşının çizgi roman türü üzerinde yaptığı etkiler tamamen anlaşılabilir.

Bu dönemde, Avrupa’nın diğer ülkelerinde de bir çizgi roman kültürü mevcuttur. Fakat II. Dünya Savaşı, bu ülkelerde çizgi romanı doğrudan etkileyen bir olaydan çok, çizgi roman anlayışını ve formatını değiştiren bir geçiş dönemidir. Bu çalışma, bir “çizgi roman analizi” veya bir “çizgi roman tarihi”nden ziyade, çizgi romanları konu alan bir tarih – sosyoloji – popüler kültür çalışması olduğundan, II. Dünya Savaşı’nın “çizgi roman türü” veya “bir sanat dalı olarak çizgi roman” üzerindeki etkilerine geniş yer ayrılmayacaktır.

Yine de, İngiliz çizgi romanının içinde bulunduğu Avrupa coğrafyasından tamamen soyutlanarak anlatılması pek sağlıklı olmayacağından, kısa bir “Giriş” bölümünde Avrupa Çizgi Romanı ve II. Dünya Savaşı’nın Avrupa Çizgi Romanı üzerindeki etkilerinden söz edilecektir.

İngiliz ve Amerikan çizgi romanlarını inceleyen bölümlerde de, benzer bir kronoloji izlenmiştir. Sadece 1939 – 1945 arasını incelemenin okuyucuya herhangi bir şey kazandırmayacağı düşünülerek, çalışmanın bu iki temel alt bölümü, kendi içinde üçe ayrılmıştır. İlk bölümde, Amerika’da/İngiltere’de çizgi romanın I. Dünya Savaşı öncesindeki durumu aktarılmış, ikinci (ve en önemli) bölümde II. Dünya Savaşı yılları incelenmiş ve son bölümde İngiltere’de/Amerika’da çizgi romanın İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki durumuna kısaca göz atılmıştır. Böylece, II. Dünya Savaşı sadece soyut bir dönem olarak incelenmemiş, savaşın çizgi roman türü üzerindeki etkileri (öncesinde ve sonrasında neleri değiştirdiği) tam olarak anlatılmaya çalışılmıştır.

Yazının geneline bakıldığında, dikkat çekecek unsurlardan birisi kullanılan dipnotların sayısıdır. Yaklaşık on – on bir sayfalık bir çalışmada, seksenden fazla dipnot olması ilginç gözükabilir. Bu, dipnotların birden fazla amaçla kullanılmasından kaynaklanmaktadır.

Temel olarak, bu bir analiz/yorum/değerlendirme yazısı değil, bir araştırma yazısıdır. Bu nedenle, çalışma sırasında kullanılan tüm kaynaklar tek tek listelenmiş, doğrudan alıntı yapılan veya direkt olarak kaynak kullanılan yerler, dipnotlar vasıtasıyla gösterilmiştir. Aynı zamanda, (sanal veya gerçek ortamda) bulunan ve kullanılan çizgi romanların tamamı, dipnotlar ile belirtilmiştir.

Bu noktada çizgi romanların dipnotlarda alıntılanması hakkında da ufak bir not düşmek gerekmektedir. Çizgi romanların büyük bölümü, tek bir sanatçı tarafından değil, ortak çalışan bir çizer ve bir yazar tarafından yaratılmaktadır. Çizer ve yazarı ortak tanımlamak için, yazının çeşitli yerlerinde “Yaratıcı Ekip” kavramı kullanılmıştır. Bazı dipnotlarda parantez içinde “ç” ve “y” harfleri görülebilir. Bunlar, “çizer” ve “yazar” kelimelerinin baş harfleri olarak kullanılmıştır. Dolayısıyla, isminin yanında parantez içinde “ç” yazan isim çizerin, “y” yazan isim ise yazarın adıdır.

Dipnotların bir başka kullanım alanı ise, ülkemizde çok fazla yaygın olmayan çizgi roman kavram ve bilgilerini okuyucuya aktarmaktır. Çizgi romana özel bir ilgisi olmayan okuyucuların, yazıyı ekstra araştırmaya ihtiyaç duymadan rahatça okuyabilmeleri için, bilinemeyebileceği düşünülen kavramlar, yazının akışını bozmaması amacıyla, dipnotlar ile açıklanmıştır.

Giriş – II. Dünya Savaşı Öncesi ve Sonrasında Avrupa’da Çizgi Romana Genel Bir Bakış

Çalışmanın ana konularından biri olan İngiliz çizgi romanını incelemenden önce, çizgi roman türünün Avrupa’da nasıl geliştiği ve İkinci Dünya Savaşı’nın diğer Avrupa ülkelerindeki çizgi roman kültürünü nasıl etkilediğini kısaca incelemek, İngiliz çizgi romanının önemini anlaşılmasını kolaylaştıracaktır.

Avrupa’da çizgi roman türü, on dokuzuncu yüzyılda ortaya çıkmıştır. 1837 yılında İsviçreli yazar Rodolphe Töpfer tarafından yazılan *Les Amours de Monsieur Vieux Bois (Vieux Bois’ın Aşkları)*¹ adlı eser, çizgi roman türünün ilk örneği olarak kabul edilmektedir.²

Henüz “konuşma balonları” kullanmayan ve tek karelik resimlerin altına yazılan yazılardan oluşan bu eser, Töpfer tarafından çocuklara ve alt kesime hitap edebilecek bir türün ilk örneği olarak yaratılmış ve bu dönemden sonra yavaş bir şekilde gelişimini sürdürerek yirminci yüzyılın ilk yıllarında modern çizgi romana benzer bir hale gelmiştir.

Töpfer’in çalışmaları kısa sürede dikkat çekmiş, kendisinin ve yarattığı türde eser veren diğer sanatçıların eserleri kısa sürede Avrupa’nın geri kalanına yayılmıştır.

Doğu Avrupa’da çizgi roman, popüler bir tür olarak ortaya çıkmasına rağmen, bu popülerliğini yirminci yüzyılın ikinci yarısına taşıyamamıştır.

Macaristan’da, 19. Yüzyılın son yıllarından itibaren gazete ve dergilerde karikatürler yayınlanmaya başlanmış, hatta sadece karikatür yayınlayan dergiler ortaya çıkmıştır. I. Dünya Savaşı’nın patlak verdiği 1914 yılına kadarki dönemde Macar çizgi romanı olarak ortaya çıkacak olan türün³ erken örnekleri verilmeye başlanmıştır. Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra yavaş yavaş ABD’den gelen eserlerin etkisi altına girmeye başlayan Macar çizgi romanı, İkinci Dünya Savaşı’nın başında ülkenin Alman hâkimiyetine girmesi nedeniyle bir anda ortadan kaybolmuş, yalnızca Yahudi karşıtı çizgi roman ve karikatürlerin basılmasına izin verilmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Macaristan’da kurulan komünist rejimde de, çizgi roman hiçbir zaman özgürce basılamamıştır.

Yugoslavya ve Polonya’da da çizgi romanlar benzer bir gelişim süreci göstermiştir. II. Dünya Savaşı’nın başlamasına kadar yerel ürünlerin ve Amerikan çizgi romanlarının sıkça bulunabildiği gazete ve dergiler, Alman işgalinden sonra ortadan kalkmış, İkinci Dünya Savaşı’nı takip eden komünist rejim süresince hiçbir zaman sansürden kurtulamamıştır.

Bu ülkelerin aksine, II. Dünya Savaşı’nın görece pozitif etkilediği bir bölge, Fransa ve çevresidir.

Belçika, Fransa ve İsviçre’yi kapsayan Frankofon Çizgi Roman ekolü⁴, yirminci yüzyılın ilk yarısına gelindiğinde neredeyse tamamen çocuklara hitap eden bir tür haline gelmiş⁵, çizgi roman piyasasının

¹ Eserin adı bazı kaynaklarda *Les Adventures de Monsier Vieux Bois Monsieur Vieux Bois’nın Maceraları*” veya sadece “Monsieur Vieux Brois” olarak da bulunabilir.

² <http://ambafrance-us.org/spip.php?article561> ; Alpin, Hakan. *Çizgi Roman Ansiklopedisi*. İnkilap Yayınları. İstanbul (2006) s. 242

³ Macaristan’da çizgi romana képregény adı verilir. Kép kelimesi resim, regény kelimesi ise roman anlamına gelmektedir.

⁴ Fransa, Belçika ve İsviçre çizgi romanları aynı dili ve stili paylaşımları dolayısıyla birlikte incelenir. Bu tür, çeşitli kaynaklarda “Frankofon Çizgi Roman”, “Franco – Belge Çizgi Roman” veya “Franco-Belge Ekolü” olarak görülebilir.

⁵ Bu, günümüzde çizgi romanın bir sanat formu olarak en çok saygı gördüğü yerin Fransa olduğu gerçeği düşünülürse ilginç bir bilgidir. Çizgi romanı tanımlamak için kullanılan “Dokuzuncu Sanat” kavramı da, ilk olarak Fransa’da kullanılmıştır.

çok büyük bölümü Amerikan Çizgi Romanları'nın hegemonyası altına girmiştir. Alman işgalinin ardından Amerikan çizgi romanlarının sansürlenmesi nedeniyle, Fransız yazar ve çizerler kendi eserlerini üretmeye başlamış, ilerleyen yıllarda Fransa'da ciddi bir çizgi roman kültürünün oluşmasını sağlayacak pek çok eser bu dönemde yazılmıştır.⁶

Mihver ülkelerinde ise, çizgi romanların durumu biraz daha farklıdır. Almanya'da çizgi roman tamamen yasaklanmış durumdadır. Nazi Partisi, her türlü çizgi romanın basımını yasakladığı gibi, savaşın ilerleyen yıllarında işgal ettiği tüm ülkelerde de bu yayınların durdurulması için sansür uygulamıştır. Nazi partisinin "üst insan" fikriyle birebir örtüşen Superman karakteri bile, yaratıcıları Yahudi olduğu için aşağılanmış ve tamamen sansürlenmiştir.⁷

Almanya'nın en kuvvetli ideolojik müttefiki İtalya'da ise, durum Almanya'nın tam zıttıdır. Yabancı çizgi romanlar - tıpkı Almanya'daki gibi - yasaklanmış, fakat İtalyan çizgi romanları⁸ propaganda amacıyla yaygın bir şekilde basılmıştır. Yine de, bu basılan çizgi romanların da son derece katı kurallara uygun bir şekilde hazırlanması, İtalyan vatanseverliğini ve kahramanlığını ön plana çıkarması zorunlu kılınmıştır.⁹

⁶ Aslında, Fransız yazar ve çizerler kendilerine özgü bir stili bu kadar kısa sürede yaratmamıştır. Önce, yarım kalan Amerikan çizgi romanlarını, yazı ve çizim şekillerini taklit ederek kendileri bitirmeye çalışmış, ancak bunların da yasaklanmasından sonra kendilerine ait çalışmalar üretmeye başlamıştır. Bu dönemin önemli yazar ve çizerleri arasında Asterix'in yaratıcısı Albert Uderzo, Türkiye'de *Şirinler* olarak bilinen *Les Schtroumpfs*'un yaratıcısı Peyo ve *Gaston*'un yaratıcısı André Franquin gösterilebilir.

⁷ Von Hoffmeister, Constantin. *Justice League vs. Mighty Thor*. <http://nationalfuturism.org/justiceleague.html> - SS Dergisi *Das Schwarze Korps*'tan. (25 Nisan 1940)

⁸ İtalyan çizgi romanları "fumetti veya fumetto" olarak adlandırılır. Fumetto, "Konuşma balonu" anlamına gelmektedir, fumetti ise bu kelimenin çoğuludur.

⁹ Alpin, Hakan. *Çizgi Roman Ansiklopedisi*. İnkilap Yayınları (2006)

İngiliz Çizgi Romanı ve II. Dünya Savaşı

a) İkinci Dünya Savaşı Öncesinde İngiltere’de Savaş Çizgi Romanları

İkinci Dünya Savaşı yıllarına kadar Avrupa’da en çok çizgi roman tüketilen ülke, açık arayla İngiltere’dir.

Çizgi Roman türünün bu ülkedeki tarihi, on dokuzuncu yüzyılın son yıllarına kadar uzanmaktadır. Kökleri 1800’lerin hemen başında yayınlanan resimli hikâye kitaplarına kadar giden çizgi roman, 1867 yılında yayınlanan *Ally Sloper’s Half Holiday* dergisiyle birlikte kendi kimliğini kazanmıştır.¹⁰ Yüzyılın sonunda doğru, *Comic Cuts*, *Lato-Fun Puck*, *Funny Wonder* ve *Illustrated Chips* gibi pek çok yayın bu listeye eklenerek, çizgi romanı henüz yirminci yüzyılın başında popüler kültürün önemli bir parçası haline getirmiştir.¹¹

Her ne kadar İngiliz Çizgi Romanının (veya bu türün ilk örneklerinin) ortaya çıkış tarihi, diğer Avrupa Çizgi Romanları ile aşağı yukarı aynı tarihte olsa da, İngiliz Çizgi Romanlarının benzersiz bir türü vardır: Savaş Çizgi Romanları.

Bazı tarihçilerin *Pax Britannica* olarak adlandırdıkları, Avrupa’nın 1815-1910 arası yaşadığı görece uluslar arası barış dönemi sırasında, orduları sömürgelerinde savaşmakta ve yeni neslini stoacı emperyalist ideallerle yetiştirmekte olan İngiliz İmparatorluğu’nda çizgi roman, özellikle erkek çocukları bu yönde etkileyebilmek için çok önemli bir araç olarak kullanılmıştır.¹²

Daha henüz çizgi roman türü ortaya çıkmadan önce resimli hikâyeler basan *The Boys of England* (1866) *Boys Own Magazine* (1955) ve *The Boy’s Own Paper* (1879)¹³ gibi yayınlar, İngiliz askerleri hakkında romantik ve kahramanlık dolu hikâyeleri, tarihteki önemli İngiliz savaşlarını ve İngilizlerin kahramanlıklarını konu edinmiştir.¹⁴

İngiliz çizgi romanının temel türü her zaman komedi¹⁵ olsa da, savaş ve “İmparatorluk” propagandası yapan eserler her zaman piyasada önemli bir yer sahibi olmuştur.¹⁶ Bu savaş çizgi romanlarının popülaritesini arttıran dönüm noktalarından ilki, 1899-1902 arasında gerçekleşen İkinci Boer Savaşı’dır.¹⁷ Boer Savaşı’nın çizgi roman açısından böyle bir önem taşımasının en büyük sebebi, çizgi roman yayıncılarına eski olayları, eski savaşları değil; devam etmekte olan bir savaş hakkında hikâyeleri sunmasına olanak sağlamasıdır.

¹⁰ <http://www.comicsuk.co.uk/History/HistoryMain.asp?PassedEra=Comics%201>

¹¹ Alpin, Hakan. *izgi Roman Ansiklopedisi* p, 2006 s. 304

¹² Riches, Adam. Parker, Tim. Frankland, Robert. *When the comics went to war. Comic book war heroes.* Edinburgh: Mainstream Publ, 2009 s. 9-10, 14-19 [Bundan sonra kısaca **WCWW** olarak alıntılanacaktır]

¹³ Türkçe’ye çevrildiğinde fazla anlam ifade etmeyen “Erkek Çocukların Dergisi”, “Erkek Çocukların Gazetesi” ve “İngiltere’nin Erkek Çocukları” gibi başlıklar, bu dönemin İngiliz “İzcilik” kültüründen izler taşıyan, ulusalcı başlıklardır.

¹⁴ WCWW s. 18-22

¹⁵ İngilizce’de çizgi roman kelimesinin geleneksel karşılıkları olan “comics”, “comic books” veya “funnies” gibi terimler, bu ilk çizgi romanların komedi türünden başka bir tür içermemesinden kaynaklanmaktadır.

¹⁶ Gravett, Paul. *Great British Comics : Celebrating a Century of Ripping Yarns and Wizard Wheezes.* London: Aurum, 2006.

¹⁷ WCWW s. 46

İkinci Boer Savaşı sırasında ortaya çıkan *Pluck*, *The Boys' Friend* ve *Comrades in Kharki* gibi yayınlar savaş ile ilgili aşırı milliyetçi hikâyelerin yanı sıra, savaştan görece gerçek haberleri ve son durumları da okuyuculara aktarmıştır.¹⁸

İngiliz Savaş Çizgi Romanını tamamen değiştiren ikinci dönüm noktası ise, tahmin edilebileceği gibi, 1914 yılında patlak veren I.Dünya Savaşı'dır. I.Dünya Savaşı ile birlikte ortaya çıkan *The Penny War Weekly*, *The War Illustrated*, *The Illustrated War News*, *The Great War*, *The Great War In Europe*, *The War of Nations* ve daha onlarca dergi, savaş çizgi romanlarına o güne kadar görmedikleri bir yaygınlık kazandırmış, sadece aşırı milliyetçi ve gerçeküstü kahramanlık hikâyeleri değil, aynı zamanda savaşın içinden gerçek hikâyeleri ve savaş ile ilgili haberleri de okuyuculara ulaştırmıştır.¹⁹

George Orwell'in bu dönemde çıkan İngiliz Çizgi Romanları hakkında kaleme aldığı bir yazıda açıkça belirttiği gibi, çizgi romanlarda "savaşın yalnızca kahramanlık dolu, renkli" anları resmedilmekte, sosyal zorluklara ve savaşın toplum üzerindeki sonuçlarına asla değinilmemektedir.²⁰

Tüm bunlardan anlaşılabilir gibi, İkinci Dünya Savaşından tam otuz yıl kadar önce, İngiltere'de ciddi bir savaş ve propaganda çizgi romanı öne çıkmaya başlamış, bu tür sadece halk için propaganda ve haber sağlamakla kalmamış, aynı zamanda askerlere ve geleceğin asker adaylarına da ucuz birer eğlence kaynağı olmuştur.

b) İkinci Dünya Savaşı'na Giden Yolda İngiliz Çizgi Romanı

İnteresan bir şekilde, İkinci Dünya Savaşı İngiliz çizgi romanını etkilemeye, savaşın başlamasından yaklaşık on sene önce başlamıştır.²¹

İki savaş arasındaki dönemde çıkan propagandaya yönelik çizgi romanlar, I. Dünya Savaşı sırasında geçen çeşitli İngiliz kahramanlık hikâyeleri haricinde kabaca üç gruba ayrılabilir: Bilim-kurgu savaş çizgi romanları, Nazizm ve Faşizm Karşısı çizgi romanlar ve sayıları git gide azalmakta olsa da Emperyalizm destekçisi çizgi romanlar.

Bunlardan en yoğun olarak işleneni, modern ve hayali savaş hikâyelerini konu alan bilim kurgu eserleridir. Genelde uçaklar ve hava savaşları üzerine kurulu olan bu eserler, hayali hikâyeler olmalarına karşın, İngiliz kahramanlığını ve İngiliz İmparatorluğu için savaşmanın önemini savunmayı sürdürdüklerinden, propaganda çizgi romanı olarak değerlendirilmelidir.

Teknik olarak "bilim – kurgu" öyküleri anlatan bu çizgi romanlar, aynı zamanda ikinci gruptaki anti-faşist ve anti-Nazi çizgi romanlarla da önemli bir noktada kesişmektedir: Uçak savaşları. Nazilerin saldırgan dış politikası ve git gide gelişen teknoloji, İngiliz kamuoyu üzerinde bir "hava saldırısı" düşüncesi ve korkusu yaratmış, bu endişe *Boys Magazine* ve *Mighty Midgets* gibi eserlerin belli sayılarına konu olmuştur.²² Uçak ve hava savaşlarını konu alan çizgi romanlar, on sene sonra patlak verecek Britanya Savaşı'nın birer habercisi gibidir.

¹⁸ WCWW s. 50-66

¹⁹ WCWW s. 72

²⁰ Orwell, George. *Boys' Weeklies*. 1939 – Makalenin tamamı için bkz:

<http://ghostwolf.dyndns.org/words/authors/O/OrwellGeorge/essay/boysweeklies.html>

²¹ WCWW s.98

²² Boys Magazine. Vol. XVII – No 468. Şubat 193; Misk, Ator. Sky Pirate. Mighty Midgets No 31. 1932; Drew, Jack Westley. Berlin for To-Night. Mighty Midgets No 32. 1932

Bu dönemde, “savaş çizgi romanı” olarak tanımlanamayacak eserlerde de anti-faşist mesajlar ile dolu öyküler yayınlamıştır. Çizgi roman tarihinin en uzun süreli yayınlarından ikisi, *The Dandy* ve *The Beano* adlı çocuk dergileri de, kişisel olarak Mussolini ve Hitler’i gülünç duruma düşüren öyküler yazılmış ve çizilmiştir.²³

Her ne kadar İkinci Dünya Savaşı 1939 yılında patlak vermiş de olsa, spesifik olarak Britanya Savaşı haricinde, çeşitli dergiler Nazi – İngiliz güçleri arasındaki çatışma ve maceraları konu olan başka öyküler de yayınlamış²⁴, bir başka deyişle II. Dünya Savaşı fiilen başlamadan önce çizgi romanları etkilemeye başlamıştır. Avrupa’yı savaşa götüren atmosfer, çizgi romanın İngiltere’de Altın Çağı’nı yaşamasında önemli bir etken olmuştur.²⁵

c) II. Dünya Savaşı Sırasında İngiliz Çizgi Romanı

İkinci Boer Savaşı’ndan itibaren son derece güçlü bir gelenek üzerine kurulmuş olan İngiliz Savaş Çizgi Romanının, en durgun dönemini İkinci Dünya Savaşı sırasında yaşamış olması, ironik bir durumdur. Savaşın başlamasıyla bir anda kâğıt stoklarının azalması ve kâğıdın fiyatının artması, pek çok eski ve sevilen derginin yayınlarını durdurmasına yol açmıştır.²⁶

İngiliz Çizgi Romanının sembolik dergilerinin kapanmasına en büyük örneklerden biri, *Triumph* dergisinin savaş başladıktan yalnızca altı hafta sonra kapanmış olmasıdır. *Triumph*, kapatılmadan önce tam on beş sene aralıksız çıkmış ve 814 sayıya ulaşmış olsa da, savaşın getirdiği maddi koşullar, bu popüler dergiyi sahneden çekilmek zorunda bırakmıştır.²⁷

Bu dönemde İngiliz çizgi roman sektörünün iki öncü ismi Amalgamated Press ve İskoç Yayıncı D.C Thomson olarak göze çarpmaktadır. Amalgamated Press, bu dönemde *Triumph* dâhil pek çok önemli dergisini kaybederken, D.C Thomson’ın “Beş Büyükler” olarak anılan dergilerinden²⁸ yalnızca *Skipper* yayından kaldırılmıştır.

İçerik olarak, İngiliz çizgi romanları, savaşın her boyutuna değinmiştir. Çocuklara yönelik eğlence dergileri faşizmi hicvederek ederek eleştirirken²⁹, D.C Thomson’un “Beş Büyükler”inden *Adventure* savaşı küresel bir anlamda ele almış, Avrupa, Amerika ve Afrika kıtalarında savaşın etkilerini anlatan hikâyelere ağırlık vermiştir.³⁰

Bunların yanı sıra, Japonya’daki savaş üzerine yoğunlaşan çizgi romanlar³¹, İngiliz casusların maceralarını anlatan çizgi romanlar³², Alman uçaklarına karşı savaşan kahraman İngiliz pilotların

²³ The Dandy Comic. No. 141. Ağustos 1940; The Beano. 28 Haziran 1941. *Musso the Wop (He’s a big-a-da flop)*

²⁴ *Adventure*. No 967. 11 Mayıs 1940

²⁵ <http://www.britishcomics.com/History/index.htm>

²⁶ *WCWW* s. 112

²⁷ *WCWW* s.133

²⁸ Beş Büyükler (The Big Five) D.C Thomson’un en önemli beş dergisinin ortak adı. Bu dergiler *Adventure*, *Rover*, *Hotspur*, *Wizard* ve *Skipper* dergileridir. Savaş sırasında, D.C Thomson, bu yayınlardan sadece birini sonlandırmak zorunda kalmıştır.

²⁹ Bkz: The Dandy ve The Beano

³⁰ *WCWW* s.115 [*Adventure*’da yayınlanan hikayelerden en kayda değeri 1943 yılı boyunca devam eden “The Yellow Ghost” (Sarı Hayalet) hikayesidir. Sarı Hayalet, Amerika’da yaşayan ve ABD’nin savaş planlarını bozmaya çalışan bir grup Japon – Alman ajanın ve onlara yardımcı olan görünmez “Sarı Hayalet”in maceralarını anlatır.

³¹ *The Last White Boy in Singapoure* (1943)

³² *Seven Iron Crosses* (1943)

serüvenlerini anlatan çizgi romanlar³³ ve hatta bir şekilde kendilerini savaşın ortasında bulan vatansever İngiliz çocukların başından geçenleri konu alan çizgi romanlar yayınlanmıştır.³⁴ Bu eserlerin, savundukları değerler bakımından İngiltere'nin emperyalist savaşları sırasında ortaya çıkan çizgi romanların bir mirasçısı olduğu düşünülebilir.

İkinci Dünya Savaşı sırasında popüler olan bir başka çizgi roman türü ise –tıpkı savaş öncesinde de olduğu gibi - bilim kurgudur. D.C Thompson'un "Beş Büyükler"inden bir başkası olan *Rover* dergisinde, icat ettiği minyatür kameralar sayesinde Müttefikler için önemli istihbarat toplayan bir İngiliz ajanının ve taktıkları özel kasklar sayesinde insan torpido füzelerine dönüşen Rus askerlerin öyküleri anlatılmaktadır.³⁵

Bilim kurgu türünün daha ılımlı varyantları olan çizgi romanlarda ise, savaş ile birlikte gelişen teknolojiler üzerine eserler verilmiştir. 1943 tarihli *The Ghost Voice Speaks* (Hayalet Ses Konuşuyor) adlı *Rover* hikâyesinde, telsiz teknolojisi Alman Propaganda Bakanı Goebbels'in bir konuşmasını bozmak ve Nazi Almanyası'nın yalanlarını ortaya çıkarmak için kullanılır.

d) II. Dünya Savaşı Sonrasında İngiliz Savaş Çizgi Romanları

Tıpkı İkinci Dünya Savaşı'nı meydana getiren koşulların, savaşı gerçekten çok daha önce çizgi romanda başlatması gibi, gerçek savaşın sona ermesi de, çizgi romanlardaki savaşı sona erdirmemiştir. İngiliz çizgi romanı, 1945'ten sonra yıllar boyunca İkinci Dünya Savaşı'na dair kahramanlık, savaş, casusluk ve benzeri hikâyeleri yayınlamaya devam etmiştir.³⁶

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra çıkan savaş çizgi romanları başlı başına bir makale konusu olsa da, bu dönemde yayınlanan iki kayda değer çizgi romandan bahsetmeden geçmek yanlış olacaktır.

Bunlardan ilki, *The Boys' Own Paper*'in 1945 yılında, savaşın bitimiyle neredeyse aynı anda çıkarttığı "*The Way We Came Through*" ("Nasıl Dayandık?" veya "Nasıl Savaştan Alnımızın Akıyla Çıktık?") adlı öyküdür. Bu çalışma, İkinci Dünya Savaşı'nın ana olaylarını hatırlatarak, İngiltere'nin bu savaştan nasıl "alnının akıyla" çıktığını anlatmaktadır.

Belki bundan çok daha ilginç olan bir çizgi roman, savaşın resmi bitişinden iki ay önce, *Adventure* dergisinin yayınladığı "*They'll Try It Again!*" (Bir Daha Deneyecekler!) adlı eserdir. Okuyuculara "Almanların 1918'de ezilmediğini, 1939'da yeniden saldırdıklarını; 1945'te de ezilmezlerse bir kez daha deneyeceklerini" büyük harflerle duyuran dergi, 1965'te yeniden güçlenmiş bir Nazi Almanyası'nın ABD'yi işgalini konu alır. Bu eserde, Amerika'yı işgalden kurtaran ve kurgusal "Beşinci Reich"ın sonunu getiren, bir İngiliz karşı istilasidir.³⁷

³³ *The Hotspur* Dergisinin "*The Q Squadron*" Bölümü (1939 - 1943)

³⁴ *The Seven Bullets* (Yedi Kurşun) (1943)

³⁵ "*This Man Has A 1000 Eyes* (1000 Gözlü Adam) ; *Raiders from the Depth* (Derinden Gelen Akıncılar)

³⁶ WCWW s. 122

³⁷ WCWW s. 122-23 / *Adventure*. 27 Mart 1945

Amerikan Çizgi Romanı ve İkinci Dünya Savaşı

a) Giriş

Amerika Birleşik Devletleri, çizgi roman üretim ve tüketimi bakımından tartışmasız dünyanın bir numaralı ülkesi konumundadır.³⁸ Çizgi roman ve çizgi roman çıkışlı diğer sektörler ABD’de her zaman popüler olmasına karşın, bu türün Amerika’da en popüler olduğu dönem, günümüzde çizgi roman tarihçileri tarafından “Altın Çağ” olarak adlandırılan ve 1938’den 40’ların sonuna kadar devam eden dönemdir.³⁹

ABD’de çizgi roman, çeşitli dönemlerde büyük başarılar elde etse de, hiçbir zaman İkinci Dünya Savaşı sırasında yakaladığı satış rakamlarını ve istikrarı yeniden sağlayamamıştır.⁴⁰ Çizgi romanların bu dönemde böylesine büyük bir başarı sağlamasında, ekonomik açıdan zor bir dönemde ucuz bir eğlence kaynağı olmaları kadar, içerdikleri savaş propagandasının da büyük bir etkisi vardır.

b) İkinci Dünya Savaşı Öncesinde Amerikan Çizgi Romanının Kısa Bir Tarihi

1930’ların başlarına gelindiğinde, Amerikan çizgi romanı dünyada en çok tüketilen çizgi roman türü olarak yerini almış durumdadır. Fakat, bugün bildiğimiz şekliyle bu ekolün ortaya çıkması, Avrupa’daki çizgi romanlardan oldukça sonra, 1897 yılında gerçekleşmiştir.⁴¹

1897 yılında G.W. Dillingham Company adlı bir yayıncı tarafından basılan yaklaşık iki yüz sayfalık, siyah –beyaz *The Yellow Kid in McFadden’s Flats* adlı eser, neredeyse tüm çizgi roman otoriteleri tarafından ilk Amerikan çizgi romanı olarak kabul edilse de, aslında tam olarak bir “çizgi roman” değildir.

The Yellow Kid in McFadden’s Flats, daha önce *Hearst* gazetesinde yayınlanmış bant karikatürlerin bir toplamasıdır.⁴² Bunu takip eden yaklaşık yirmi beş senede, İngilizce “çizgi roman” kelimesinin karşılığı olan “comic” veya “comic book” kavramları, Amerika Birleşik Devletleri’nde *Yellow Kid* ve benzeri toplama eserleri tanımlamak için kullanılmıştır.⁴³

1929 yılına kadar basılan tüm çizgi romanlar, daha önceden başka yerlerde yayınlanmış bant karikatürlerin birer toplamasıdır. Her ne kadar özgün materyal içermeseler ve modern anlamıyla çizgi roman türünün birer üyesi olmasalar da, bu toplamalar çizgi roman endüstrisinin önünü açmış ve bu türün gelişebilmesine olanak sağlamıştır.

Çizgi romanları bugünkü özelliklerine yaklaştıran en önemli dönüm noktalarından birisi, 1929’da Dell Publishing adlı bir yayıncı tarafından basılan *The Funnies* adlı eserdir. *The Funnies*’in en önemli

³⁸ Alpin, Hakan. *izgi Roman Ansiklopedisi*. İstanbul, 2006 s. 22-23

³⁹ Goulart, Ron. *Comic Book Culture*. Collectors Press. s. 43.

⁴⁰ ABD’de çizgi romanın patlama yaptığı dönemlerden en önemlileri, 1960’larda başlayıp 1970’lerin başında sona eren “Gümüş Çağ” dönemi ve 1980’lerin sonu, 90’ların başında, çeşitli çizgi romanların bir milyonun üstünde satış rakamlarına ulaştığı dönemdir.

⁴¹ <http://www.thecomicrobooks.com/old/Platinum.html>

⁴² “Bant Karikatür” – İngilizce adıyla “comic strip” genelde gazete ve dergilerde yayınlanan genellikle birbirini takip eden üç, uzatılmış versiyonlarda dokuz, kareden oluşan karikatürlere verilen isimdir. Jim Davis’in *Garfield* ve Scott Adams’ın *Dilbert* adlı bant karikatürleri, bu türün iki meşhur örneği olarak gösterilebilir.

özelliği sadece eski karikatür bantlarını toplamaması, aynı zamanda orijinal çalışmalara da yer vermesidir.⁴⁴

The Funnies'in çıkışından sonra – hem bu derginin başarısından etkilenen, hem de tekrar basılmamış bant karikatür sayısı git gide azaldığından basacak eser bulamayan – diğer yayıncılar da, özgün eserler içeren çizgi romanlar basmaya başlamıştır.

1930'lu yılların ilk yarısında çoğunlukla komedi türünden eserler verilmeye devam edilse de, ilerleyen yıllarda Amerikan Çizgi Romanı konu yelpazesini genişletmeye başlamıştır.⁴⁵ Bu dönemde Amerika'da git gide popüler olmaya başlayan *pulp fiction*⁴⁶ eserlerden de ilham alarak korku, bilim-kurgu, fantastik, western ve savaş gibi alanlara da yönelen çizgi romanların⁴⁷, ilerleyen yıllarda kendilerini tanımlayacak olan türle ilk tanışmaları ise, 1938 yılında olmuştur.

c) Amerikan Çizgi Romanı ve II. Dünya Savaşı

1938 yılında, ileride Amerika'nın iki büyük çizgi roman şirketinden birisi haline gelecek National Comics, sadece Amerikan Çizgi Romanını değil, tüm çizgi roman dünyasını baştan aşağıya değiştirecek bir eseri yayınlamıştır. Toplam on bir farklı orijinal hikâyeden oluşan "Action Comics" (Macera Çizgi Romanları) dergisinin birinci sayısı, Jerry Siegel ve Joe Shuster adlı iki genç sanatçının "Superman" adlı karakterini dünyaya tanıtarak, süper kahraman türünü yaratmıştır.⁴⁸

Her ne kadar Superman II. Dünya Savaşı'nın patlak vermesinden bir sene önce (Amerika'nın savaşa katılmasından tam üç sene önce) yaratılmış olsa da, ilerleyen yıllarda mavi – kırmızı kostümüyle Amerikan kültürünün ve propagandasının en önemli sembollerinden biri haline gelecektir. Fakat, Superman'in yaratılışı II. Dünya Savaşı ile ilgili olmamasına karşın, çizgi romanı kısa sürede bu savaşla ilgili göndermeler yapmaya başlamıştır.

ABD, bu dönemde savaşa dâhil olmadığından çizgi romanın yaratıcı ekibi Siegel ve Shuster, gerçek isim ve ülkeler kullanmaktan kaçınmıştır. Örneğin, *Action Comics*'in 10. Sayısında, "Dukalya" adlı kurgusal bir ülkenin, kurgusal diktatörü "Karl Wolff", bir spor karşılaşmasının ardından "Dukalyalıların başka hiç kimsenin taklit edemeyeceği fiziksel yetenekleri olduğunu ve bu yüzden dünyadaki tüm ırk ve uluslardan üstün tutulması gerektiğini" anlatan bir konuşma yapar⁴⁹. Bu, Hitler'in 1936'da Berlin Olimpiyatları'nı bir propaganda aracı olarak kullanmasıyla pek çok paralellik göstermektedir.

Amerika Birleşik Devletleri savaşa katıldıktan sonra, Superman'in savaşa karşı tutumunda da ciddi bir değişim gerçekleşmiştir. Her zaman Amerika yanlısı olsa da, hiçbir zaman gerçek ülke ve kişileri kullanmayan Superman dergisinde 1941 yılının Eylül ayından itibaren ciddi miktarda propaganda yapılmaya başlanmıştır. Superman'in büyük miktarda propaganda içeren çizgi romanlarını tanımak için, sadece eserlerin kapaklarına bakmak yeterli olabilir: Aylık çıkan çizgi romanın on ikinci sayısında

⁴⁴ <http://www.loc.gov/exhibits/treasures/tri046.html>

⁴⁵ Goulart, Ron. *Comic Book Encyclopedia : the Ultimate Guide to Characters, Graphic Novels, Writers, and Artists in the Comic Book Universe*. New York: HarperEntertainment, 2004.

⁴⁶ *Pulp Fiction*: Entelektüel bir kesim için değil, alt sınıflar için üretilen, genellikle son derece basit konu ve karakterlere sahip olan, eğlence amaçlı yazılan ve tüketilen kitap ve öykülerin genel adı.

⁴⁷ Lopes, Paul. *Demanding Respect : The Evolution of the American Comic Book*. Philadelphia: Temple University Press, 2009 s. 5

⁴⁸ (2008). *The DC Comics Encyclopedia : The Definitive Guide to the Characters of the DC Universe*. New York: DK Pub.

⁴⁹ Siegel, Jerry (y), Shuster, Joe (ç) Superman vol. 1 no. 10. National Publications

Superman bir denizci ve bir asker ile kol kola yürümekte, yirmi üçüncü sayıda Superman bir Alman denizaltısını batırmak için yüzerken resmedilmekte, yirmi dördüncü sayının kapağında Superman devasa bir Amerikan Bayrağı önünde durmakta ve yirmi dokuzuncu sayıda Superman'ın sevgilisi Lois Lane iki askerle kol kola yürürken onlara "Benim Superman'lerim sizsiniz!" diye hitap etmektedir.⁵⁰

Superman'ın İkinci Dünya Savaşı ile ilgili en meşhur resmi ise, serinin on yedinci sayısının kapağında yer almaktadır. Superman'ı Dünya'nın üzerinde durarak Adolf Hitler'i ve Japon Generali Tojo'yu havaya kaldırıp sallarken resmeden bu kapak, çizgi romanın propaganda için oynadığı rolü anlamak açısından yeterlidir.⁵¹

Superman'ın ana karakter haline geldiği ilk yayın olan Action Comics'in kapaklarında da, süper kahramanı Alman denizaltılarını yok ederken, tankları parçalarken ve Amerikan askerlerine yardım ederken görmek mümkündür.⁵²

Tüm bunlara karşın, İkinci Dünya Savaşı'nın en önemli propaganda mekanizmalarından biri olan Superman ile ilgili iki ilginç durum söz konusudur. Bunlardan birincisi, kapakların büyük bölümünde Amerikan ordusuna destek verilmesine ve ciddi miktarda savaş propagandası bulunmasına karşın, eserlerin içeriğinde savaş ile ilgili çok fazla nokta bulunmamasıdır.

Kapaklar Nazi ve Japon askerlerine karşı mesajlarla dolup taşarken, serinin büyük bölümünde⁵³ Superman baş düşmanı Lex Luthor ve benzeri "süper kötü adamlar" ile mücadele eder. Bunun bir sebebi, her gün savaşla ilgili haberler alan yorgun bir kitlenin, eğlenmek için aldığı eserlerde savaştan uzaklaşmak istemesidir. Çok daha önemli olan ikinci sebebi ise en çok çizgi roman okuyan kitlelerden birinin aktif olarak savaşan askerler olması ve çizgi romanların bir süreliğine de olsa askerleri savaş gerçekliğinin dışına çekmeyi amaçlamasıdır.⁵⁴

Superman ile ilgili ikinci ilginç nokta ise, tüm yurtseverliğine ve kahramanlığına karşın, karakterin hiçbir zaman orduya katılmamasıdır. Superman'ı bir şekilde hem kahraman olarak gösterip, hem de kurgusal şehir Metropolis'te kalmasını sağlamaya çalışan yaratıcı ekip, Clark Kent'i⁵⁵ ordu için seçmelere sokmuş, fakat göz testinden geçemediği için orduya alınmamasını sağlamıştır.⁵⁶

Elbette, Amerikan Çizgi Romanı'nın II. Dünya Savaşı ile ilişkisinde tek önemli figür Superman değildir. National haricindeki pek çok yayınevi de, karakterlerini II. Dünya Savaşı ile ilgili hikâyelere sokmuş ve hatta sadece İkinci Dünya Savaşı nedeniyle karakterler yaratmıştır.

İlerleyen yıllarda DC Comics adını alacak olan National ile birlikte piyasanın en güçlü iki yayıncısından biri olacak olan Marvel Comics (o zamanki adıyla Timely Comics) İkinci Dünya Savaşı ile ilgili ilk hikâyesini 1940 yılında, Amerika savaşa girmeden yayınlamıştır. Superman'ın yarattığı "süper kahraman türü"nü örneklerinden biri olan Namor the Sub-Mariner karakteri, *Marvel Mystery Comics* serisinin dördüncü sayısında bir Alman denizaltısına karşı savaşır.⁵⁷ Namor, bundan yalnızca

⁵⁰ Kapakların resmi için bkz: <http://comicbookrealm.com/series/4625/0/superman>

⁵¹ http://schools.sd68.bc.ca/bars/staff/images/superman_hitler.jpg

⁵² *Action Comics* # 17, #40, #59, #21, #10, #31, #48, #55, #60. [Kapakların resimlerini görmek için bkz: <http://comicbookrealm.com/series/2618/0/action-comics>]

⁵³ Yine de, yaratıcı ekip II. Dünya Savaşına karşı tamamen kayıtsız kalamamıştır. Superman # 22'de de olduğu gibi, bazı eserler Adolf Hitler ve Japon İmparatoru Hirohito'ya göndermeler yapmaktadır.

⁵⁴ <http://www.supermanhomepage.com/comics/comics.php?topic=articles/supes-war>

⁵⁵ Superman'ın insanlardan gizlediği gerçek kimliği, gazeteci Clark Kent'tir.

⁵⁶ Elbette, Superman'ın gözleriyle ilgili hiçbir problemi yoktur. Hikâyede, Superman test sırasında X-Ray görüşünü kullanarak duvarın içinden diğer odaya bakmış ve yanlışlıkla oradaki testin harflerini okumuştur.

⁵⁷ (2008). *Marvel Chronicle : A Year by Year History*. London New York: DK Publishing.

bir sene sonra, kendi adını taşıyan derginin birinci sayısında Alman askerleriyle dolup taşan bir denizaltıyı batırırken resmedilecektir.⁵⁸

Daha sonra, dönemin meşhur yazarlarından Joe Simon⁵⁹ ve tüm zamanların en önemli çizerlerinden biri olarak gösterilen Jack Kirby⁶⁰, Marvel Boy adlı bir başka süper kahramanı düşman ajanlara karşı savaşırken resmetmiştir. Savaş resmi olarak başlamadığı için, yazar Joe Simon (tıpkı Superman yaratıcılarının yaptığı gibi) gerçek isimler kullanmaktan çekinse de, yabancı diktatörün adını Hitler'i çok daha fazla andıran bir isimle değiştirmiştir: "Hiller".

Marvel'ın bu dönemde yarattığı en önemli karakter, Captain America'dır.⁶¹ Savaş başladığı sırada çelimsiz bir güzel sanatlar öğrencisi olan, fakat kendisine enjekte edilen "Süper-Asker Serumu" sayesinde fiziksel özellikleri bir anda kusursuzlaşan Steve Rogers, Captain America olarak askere alınır ve Amerika'nın savaştaki sembollerinden biri haline gelir.⁶²

Amerikan bayrağı temalı bir kostüm giyen ve bayrağı andıran bir kalkan taşıyan Captain America⁶³, II. Dünya Savaşı sırasında aktif bir şekilde Nazi'lere karşı savaşmıştır. II. Dünya Savaşı sırasında neredeyse her sayısı bir milyon kopyanın üzerinde satan Captain America serisinin ilk sayısında, Superman örneğine benzer bir şekilde, Captain America Adolf Hitler'i yumruklarken gözükmetedir.⁶⁴

Bu noktada, Captain America'nın kostümü ile ilgili bir parantez açmak gerekir. Captain America, yalnızca Amerikan değerlerinin ve inançlarının bir temsilcisi olmaktan da öte bir noktada bulunmaktadır. Öyle ki, sadece bu değerlere inanmakla kalmaz, aynı zamanda bayrağı da bir kostüm olarak üstüne geçirir. Tıpkı National Comics karakterleri Superman ve Wonder Woman'da da görülebileceği gibi, bu "bayrağı sahiplenme" düşüncesinin ciddi bir propagandasıdır.⁶⁵

Marvel'ın savaşa aktif olarak katılan kahramanları, Captain America ile sınırlı da değildir. Bu dönemde şirketin en popüler süper kahramanları olan Captain America, Namor, Human Torch⁶⁶, Toro ve Bucky⁶⁷, Winston Churchill'in hayatını bir Nazi süper kahramanından kurtardıktan sonra *Invaders* (İşgalciler) adlı bir takım olarak çalışmaya başlarlar.

Marvel'ın İkinci Dünya Savaşı hakkında çıkarttığı seriler sadece bunlarla da kısıtlı değildir. Aynı zamanda, sadece savaşla ilgili konularda eserler yayınlanan *U.S.A Comics* ve benzeri aylık dergiler

⁵⁸ The Sub-Mariner # 1 (Bahar Sayısı, 1941)

⁵⁹ <http://www.joesimonstudio.com/about.html>

⁶⁰ <http://kirbymuseum.org/biography>

⁶¹ (2008). *Marvel Chronicle : A Year by Year History*. London New York: DK Publishing s.18

⁶² *The Marvel Comics Encyclopedia : A Complete Guide to the Characters of the Marvel Universe*. New York: DK Pub, 2009. s.60

⁶³ Türkiye'deki pek çok çevirisinde "Captain America"nın ismi "Kaptan Amerika" olarak geçmektedir. Bu çeviri tamamen yanlıştır. Buradaki "captain" "gemi kaptanı" anlamında değil, "yüzbaşı" anlamında kullanılmaktadır. Dolayısıyla, Captain America'nın Türkçe'ye doğru çevirisi "Yüzbaşı Amerika" şeklindedir.

⁶⁴ Herron Ed. (y), Kirby Jack (ç). *Captain America 1*. Timely Comics (1941) Kapak

⁶⁵ <http://www.suite101.com/content/the-march-of-the-superhero-patriots-a154288>

⁶⁶ Human Torch, bir bilim adamı tarafından yaratılmış ve istediği zaman vücudunu alevlere dönüştürebilen bir android'dir. Marvel'ın ilerleyen yıllarda yaratacağı en popüler serisi Fantastik Dörtlü takımının üyesi olan Human Torch ile karıştırılmamalıdır.

⁶⁷ Bucky ve Toro, dönemin klasik genç yardımcı karakterlerindedir. Bucky Captain America'nın, Toro ise Human Torch'un yardımcısıdır. Bu ikililer arasındaki ilişki, çizgi romanlarda daha çok bilinen "Batman – Robin" ilişkisine, veya edebiyattan "Sherlock Holmes – Dr Watson" / "Don Kişot – Sanço Panço" ilişkilerine benzetilebilir.

yayınlanmıştır.⁶⁸ Bunun dışında, Alman işgali altındaki bölgelere sızarak özgürlük fikirleri için savaşmaya çalışan Citizen V. de, dönemin popüler karakterlerinden biri haline gelmiştir.⁶⁹

En meşhur temsilcisi Captain America olan bu tür süper kahramanlar, “süper – yurtsever” olarak da tanımlanabilirler.⁷⁰ Bir şekilde süper güçlere sahip olmuş ve bu süper güçleri ülkelerinin iyiliği – daha spesifik olarak II. Dünya Savaşı’nın kazanılması – için aktif olarak kullanan karakterler olarak tanımlanabilecek “süper yurtsever” karakterler, savaş sırasında Amerika’nın en popüler çizgi romanları haline gelmiştir. Savaş sırasında, sadece “süper yurtsever”lere adanmış yirmi beşten fazla aylık çizgi roman bulunmaktadır.⁷¹

Bu noktada bahsedilmeden geçilemeyecek bir karakter, Red Skull (Kızıl Kurukafa) karakteridir. Captain America’nın ABD ve ABD’nin değerlerini temsil ettiği çizgi roman dünyasında, Nazi değerlerini sembolize eden Red Skull, Adolf Hitler’in sağ koludur. Hitler tarafından “İdeal Nazi” olarak görülen bu korkunç görümlü karakter, Captain America’yla tamamen aynı fiziksel özelliklere sahip olduğundan, ikisi savaş sırasında birbirlerinin baş düşmanı haline gelmiştir.⁷²

Red Skull’un bu insanlık dışı görünüşü, Amerikan Çizgi Romanlarında görülebilecek Alman ve Japon karşıtı propagandanın bir başka boyutudur. Bu dönemde yayınlanan pek çok çizgi romanda, Japon ve Alman karakterler ırkçılık seviyesinde aşağılanarak çizilmiş, onlara dış görünüş olarak olabilecek en itici görünüşler verilmiştir.

Amerikan çizgi romanlarının İkinci Dünya Savaşı’ndan etkilenmelerinin bir başka boyutu ise, dergiler yoluyla yaptıkları doğrudan propagandadır. Çizgi romanların büyük bölümünün karakterleri ve hikâyeleri ile Amerika’nın savaşını desteklemesinin yanı sıra, bir grup çizgi roman doğrudan propaganda malzemesi olarak kullanılmıştır.⁷³

1944 yazında yayınlanan All-Flash 15 çizgi romanının her sayfasının sonunda, çocukların savaşa nasıl yardımcı olabileceklerine dair geri dönüşürme, tasarruf, bağış ve moral ile ilgili toplam on slogan eklenmiştir.⁷⁴ Bu, çizgi romanların yalnızca içerik olarak değil, materyal olarak da İkinci Dünya Savaşı’nın propaganda malzemesi haline geldiğinin bir kanıtıdır.

İkinci Dünya Savaşı sırasında Amerika’da çizgi romanlar; süper yurt severlerden eski kahramanlara, yükselen süper kahraman türünden, savaş çizgi romanlarına kadar tamamen savaşın etkisi altına girmiştir. Fiyatları sayesinde her kesime ulaşabilen ve dolayısıyla savaş propagandasının en etkin araçlarından biri haline gelen çizgi romanlar, savaşla o kadar iç içe girmiştir ki, savaş sona erdiğinde çizgi romanlar da 1960’ların ortasına kadar düzelmeyecek büyük bir düşüşe geçmiştir.⁷⁵

⁶⁸ (2008). *Marvel Chronicle : A Year by Year History*. London New York: DK Publishing s.19-20-21

⁶⁹ *Daring Mystery Comics*, #8. Timely Comics. 1942

⁷⁰ <http://www.suite101.com/content/the-march-of-the-superhero-patriots-a154288>

⁷¹ Bunların en ünlüsü Captain America olmakla beraber, The Shield (Kalkan), Spirit of Old Glory (Eski Muzafferliğin Ruhü) ve Miss America (Bayan Amerika) gibi pek çok karakter “süper yurtsever” kategorisine konulabilir.

⁷² The Marvel Comics Encyclopedia : A Complete Guide to the Characters of the Marvel Universe. New York: DK Pub, 2009. s 269

⁷³ <http://www.hyperborea.org/journal/2007/05/ww2-slogans/>

⁷⁴ Fox, Garden F, Naydel, Martin. (ç). *All Flash* vol 1. No 15. DC Comics (1944)

⁷⁵ (2008). *Marvel Chronicle : A Year by Year History*. London New York: DK Publishing s. 32

d) İkinci Dünya Savaşı Sonrası Amerikan Çizgi Romanına Kısa Bir Bakış

İkinci Dünya Savaşı'nın Amerikan Çizgi Romanını nasıl etkilediğini tam olarak anlayabilmek için, savaşın sona ermesiyle bu sektörün nasıl değiştiğine –kısaca da olsa - göz atmak gerekir.

Savaş sona erdiğinde, çizgi roman alanında göze çarpan ilk sonuç, süper kahraman türünün dramatik bir şekilde ortadan kaybolmasıdır. 1938'de Superman'ın yaratılmasıyla büyük bir popülerite sağlayan ve 1940'lar boyunca çizgi romanlarda en çok kullanılan tür haline gelen "Süper kahraman" türü, bir anda satış rakamlarında büyük düşüşler yaşamaya başlamıştır.⁷⁶

Amerika Birleşik Devletleri Colgate Üniversitesi'nde Sosyoloji Profesörlüğü yapan Paul Lopes'e göre, bunun bir sebebi, halkın artık çizgi romanlardaki süper kahramanların sembolize ettiği umut ve üstünlüğe ihtiyaç duymamasıdır.⁷⁷

Süper kahraman türünün düşüşü, Amerikan çizgi romanının düşüşünü otomatik olarak hazırlamamıştır. Süper kahramanlarla ilgili yeni hikâyeler basmayı bırakan, yalnızca popüler olmaya devam eden süper kahramanların⁷⁸ maceralarını yayınlayan Marvel ve DC⁷⁹, sektördeki diğer firmalar gibi çizgi roman basılabilecek yeni türler aramaya konulmuştur.

Bu dönemde, en popüler olan türler suç ve korku çizgi romanlarıdır.

Son derece gerçekçi çizimlerle yapılan ve yetişkin temalar içeren bu çizgi romanlar, zamanla Amerika'daki tutucu kesimin dikkatini çekmiş ve 1950'lerde (büyük ihtimalle özgür bir ülke olmakla övünen ABD'nin tarihindeki en geniş çaplı sansür hareketlerinden biriyle) çizgi romanlar sansüre tabi tutulmaya başlanmıştır.⁸⁰

Süper kahramanların ardından, ilgi çekici suç ve korku çizgi romanları da piyasadan kalkınca –üstelik bir de ucuz karton kapaklı kitaplar ve daha önemlisi televizyon ile rekabet etmek zorunda kalınca – çizgi romanlar 1960'ların ortasındaki "İkinci Süper Kahraman Dalgası"na dek devam edecek uzun bir duraklama dönemine girmiştir.

Tüm bunlara rağmen, bu özelliğini İkinci Dünya Savaşı sayesinde kazanan Superman, hala Amerikan Kültürü'nün en önemli simgelerinden biri olmaya devam etmekte, Superman'e göre çok daha az tanınan bir karakter olan Captain America'nın hikâyeleri, hala medyada geniş yankılar uyandırabilmektedir.⁸¹

⁷⁶ Wright, Bradford W. *Comic Book Nation: The Transformation of Youth Culture in America* (The Johns Hopkins University Press, 2001) s 55-58

⁷⁷ Lopes, Paul. *Demanding respect : the evolution of the American comic book*. Philadelphia: Temple University Press, 2009 s. 21-24

⁷⁸ DC Comics'ten Superman, Batman, Wonder Woman ve Flash. Marvel'dan, sadece Captain America (Aralıklarla, 1950'ye kadar)

⁷⁹ Eski adlarıyla Timely ve National

⁸⁰ Yine Paul Lopes'e göre, bu tepkilerin II. Dünya Savaşı'ndan sonra gelmesinin sebebi, halkın savaşın yorgunluğunu üzerinden atmış olması ve çizgi romanların savaş sırasında taşıdığı önemi kaybetmiş olmasıdır.

⁸¹ Marvel'ın 2005 tarihli "Civil War" (İç Savaş) adlı hikâyesinin sonunda Captain America'nın ölmesi, Amerikan basında büyük ilgi uyandırmıştı.

Kaynakça

İnternet Siteleri

- www.comicvine.com
- www.comicbookdb.com
- www.comics.com
- <http://www.hyperborea.org/journal/2007/05/ww2-slogans/>
- <http://www.suite101.com/content/the-march-of-the-superhero-patriots-a154288>
- <http://www.joesimonstudio.com/about.html>
- <http://www.supermanhomepage.com/comics/comics.php?topic=articles/supes-war>
- http://schools.sd68.bc.ca/bars/staff/images/superman_hitler.jpg
- <http://kirbymuseum.org/biography>
- <http://www.loc.gov/exhibits/treasures/tri046.html>
- <http://www.thecomickbooks.com/old/Platinum.html>
- <http://www.comicsuk.co.uk/History/HistoryMain.asp?PassedEra=Comics%201>
- <http://ghostwolf.dyndns.org/words/authors/O/OrwellGeorge/essay/boysweeklies.html>
- <http://www.britishcomics.com/History/index.htm>
- <http://www.comicbookrealm.com>
- <http://ambafrance-us.org/spip.php?article561>
- <http://nationalfuturism.org/justiceleague.html>

Kitaplar

- Lopes, Paul. *Demanding Respect: The Evolution of the American Comic Book*. Temple University Press (2009)
- Morris, Tom. Morris, Matt.(editörler). *Superheroes and Philosophy: Truth, Justice and the Socratic Way*. Open Court Press (2005)
- *The Marvel Encyclopedia: The Definitive Guide to the Characters of the Marvel Universe*. DK Publishing (2008)
- *The DC Comics Encyclopedia: The Definitive Guide to the Characters of the DC Universe*. DK Publishing (2008)
- *Marvel Chronicle: A Year By Year History*. DK Publishing (2010)
- Riches, Adam. *When The Comics Went to War*. Edinburgh: Mainstream Publishing. (2009)
- Wright, Bradford W. *Comic Book Nation: The Transformation of Youth Culture in America*. John Hopkins University Press (2001)
- Alpin, Hakan. *Çizgi Roman Ansiklopedisi*. İnkilap Yayınlar. (2006)
- Goulart, Ron. *Comic book Encyclopedia: The Ultimate Guide to Characters, Graphic Novels, Writers, and Artists in the Comic Book Universe*. New York: HarperEntertainment. (2004)
- Gravett, Paul. *Great British Comics: Celebrating a Century of Ripping Yarns and Wizard Wheezes*. Aurum Press. (2006)